

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Anita Poláchová

**Práva a povinnosti fyzických osob v době vyhlášení krizového
stavu**

Bakalářská práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Práva a povinnosti fyzických osob v době vyhlášení krizového stavu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny uvedené zdroje.

V Kroměříži dne 23. 3. 2021

.....

Anita Poláchová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Soni Pospíšilové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi při psaní bakalářské práce poskytla.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Krizový stav	8
2 Práva a povinnosti fyzických osob	13
2.1 Práva	13
2.2 Povinnosti	15
2.3 Náhrady	19
2.4 Přestupky	23
3 Pracovní povinnost a pracovní výpomoc	26
3.1 Osvobození od pracovní povinnosti a pracovní výpomoci	27
3.2 Pracovní povinnost studentů	29
3.2.1 Pracovní povinnost studentů Univerzity Palackého v Olomouci	32
Závěr	34
Seznam použité literatury	36
Abstrakt	43
Klíčová slova	44

Seznam použitých zkratek

Krizový zákon	Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů
Zákon o integrovaném systému	Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústavní zákon o bezpečnosti ČR	Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o nelékařských zdravotnických povoláních	Zákon č. 96/2004 Sb., Zákon o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních)
ČR	České republiky
UP	Univerzita Palackého v Olomouci

Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou práva a povinnosti fyzických osob v době vyhlášení krizového stavu. Jedná se o téma, které je v této době aktuální, proto si myslím, že je vhodné mu věnovat více pozornosti. Každý občan by měl mít přehled jak o svých právech, tak povinnostech a já se pokusím ve své práci tuto problematiku blíže osvětlit. Za cíl si kladu především popsat jednotlivá práva a povinnosti v době vyhlášení krizového stavu, možnosti náhrad, správního trestání, analýzu právní úpravy této problematiky a také zodpovězení výzkumné otázky: Jaké jsou hlavní problémy současné právní úpravy? Blíže bych se ráda zaměřila na pracovní povinnost a pracovní výpomoc, možnosti osvobození od této povinnosti a jako příklad uložení této povinnosti se budu věnovat pracovní povinnosti studentů.

Práce bude členěna na kapitoly, které budou dále rozdělené do několika podkapitol. Jako zdroj informací mi budou sloužit monografie věnující se dané problematice, mezi které patří Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu (Horák Rudolf a kol., 2004), Právo bezpečnosti a ochrany člověka (Svoboda Ivo, Vičar Radim, 2012), Krizové řízení ve veřejné správě a ochrana obyvatelstva: Průběžné vzdělávání úředníků ÚSC (Rektořík Jaroslav a kol., 2006), Krizové řízení v ČR na počátku 21. století (Vilášek Josef, Fus Jan, 2012), ze zákonů to budou především zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) a komentář k tomuto zákonu, ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky a zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. V současné době jsou předmětem mnoha diskuzí návrhy novelizace krizového zákona, a dokonce ústavního zákona o bezpečnosti, proto ve své práci budu věnovat pozornost těm návrhům, které souvisejí s tématem této práce. Dále budou využity také články z internetových zdrojů.

První kapitola se bude věnovat krizovému stavu, protože se domnívám, že je nutné si nejprve představit, co krizový stav je, než se budu věnovat jednotlivým právům a povinnostem v době jeho vyhlášení. Cílem této kapitoly bude tedy seznámení s krizovými stavy. Zaměřím se na jednotlivé typy krizových stavů, popíši stručně postup jejich vyhlášení a v neposlední řadě objasním pojmy, které jsou pro tuto problematiku klíčové. Pro bližší seznámení s vyhlášením krizového stavu zde také rozeberu vyhlášení nouzových stavů v roce 2020 a 2021.

Druhá kapitola, která bude tou nejrozsáhlejší, bude již věnována právům a povinnostem fyzických osob v době vyhlášení krizového stavu. Představím jednotlivá práva a povinnosti fyzických osob, vymezím možnosti náhrad a také přestupky, kterých se mohou fyzické osoby dopustit. Pozornost zde bude věnována i možnosti omezení práv, která zaručuje LZPS.

Nebudou také opomenuty navrhované novely právní úpravy a cílem této kapitoly bude tedy také zjistit odpověď na výzkumnou otázku: Jaké jsou hlavní problémy současné právní úpravy?

V třetí kapitole se blíže zaměřím na pracovní povinnost a pracovní výpomoc. Budu se věnovat uložení této povinnosti, možnostem osvobození a také pracovní povinnosti studentů.

Co se týče metod práce, použiji především metodu popisnou a srovnávací, dále pak metodu analýzy a syntézy, v práci mohou být shledány i prvky indukce.

Práce je zpracována podle právního stavu platnému ke dni 23. 3. 2021.

1 Krizový stav

Právní úpravu krizových stavů lze brát jako poněkud roztržštěnou, neboť je rozdělena do dvou zákonů, přičemž nouzový stav a stav ohrožení státu nalezneme v ústavním zákoně č. 110/1998 o bezpečnosti České republiky a stav nebezpečí v zákoně č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon).¹

Krizový stav je podle krizového zákona nutno vyhlásit, nastane-li krizová situace. Krizový zákon definuje krizovou situaci takto: „*Pro účely tohoto zákona se rozumí krizovou situací mimořádná událost podle zákona o integrovaném záchranném systému, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu (dále jen „krizový stav“)*“.² Krizová situace nastává dle krizového zákona v následujících situacích:

- a) jsou-li ve značném rozsahu ohroženy životy a zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací,³
- b) vyplývají-li ohrožení uvedená v písm. a) ze škodlivého působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, anebo havárie.⁴

Dle ústavního zákona o bezpečnosti ČR krizová situace nastává *je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy České republiky nebo ve značném rozsahu vnitřní pořádek a bezpečnost, životy a zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí anebo je-li třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně*.⁵

Společným znakem krizové situace dle krizového zákona a zákona o bezpečnosti ČR je tedy to, že jsou ohroženy životy a zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí, přičemž se liší původ tohoto ohrožení.

Krizový zákon také uvádí, kterým orgánům je svěřeno krizové řízení. Nejprve je vhodné si vysvětlit, co přesně krizové řízení je. V krizovém zákoně je uvedena následující definice: „*Krizovým řízením se rozumí souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením, nebo ochranou kritické infrastruktury*.“⁶ Orgány krizového řízení jsou vláda, ministerstva a jiné

¹ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017., str. 24 (§ 3)

² § 2 písm. b) krizového zákona

³ REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Krizové řízení ve veřejné správě a ochrana obyvatelstva: Průběžné vzdělávání úředníků ÚSC*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 18

⁴ § 2 písm. b) zákona o integrovaném systému

⁵ Čl. 2 odst. 1 ústavního zákona o bezpečnosti ČR

⁶ § 2 písm. a) krizového zákona

ústřední správní úřady, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Česká národní banka, orgány kraje a další orgány s působností na území kraje, orgány obce s rozšířenou působností (starosta obce s rozšířenou působností, obecní úřad obce s rozšířenou působností) a orgány obce. Ostatními orgány s územní působností pak jsou bezpečnostní rady, krizové štáby (Ústřední krizový štáb, krizový štáb kraje a krizový štáb obce s rozšířenou působností) a územní správní úřady.⁷

Krizové stavy jako takové můžeme dělit na vojenské a civilní.⁸ Pro účely své bakalářské práce se zaměřím na civilní část krizového řízení, tedy stav nebezpečí, nouzový stav a stav ohrožení státu dle rozdělení krizových stavů v krizovém zákoně.

Prvním krizovým stavem je stav nebezpečí. Vyhlášení tohoto stavu se děje na krajské úrovni, pro území kraje nebo jeho části ho vyhláší hejtman kraje a v Praze primátor hlavního města.⁹ Lze ho vyhlásit bezodkladně v taxativně vymezených případech, kterými jsou: ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu a nelze ji odvrátit jinak.¹⁰ Pro vyhlášení stavu nebezpečí je postačující, aby byla ohrožena pouze jedna z vymezených chráněných hodnot. V rozhodnutí o vyhlášení musí být uvedeny přesné náležitosti, a to důvody, vymezení území, určení doby a pokud je stav nebezpečí vyhlášen na základě mimořádné události podle zákona o integrovaném systému, tak také tato skutečnost.¹¹ Rozhodnutí se vyhláší ve Věstníku právních předpisů kraje, zveřejní se na příslušných úředních deskách a zveřejní se také dalšími způsoby, které jsou v daném místě obvyklé.¹² Doba trvání stavu nebezpečí je stanovena na nejvýše 30 dní, přičemž prodloužení lze provést pouze se souhlasem vlády.¹³

Dalším krizovým stavem je nouzový stav, který vyhláší vláda.¹⁴ Důvody vyhlášení jsou stanoveny v čl. 5 ústavního zákona o bezpečnosti ČR a patří mezi ně živelné pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiné nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožuje životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost. Pokud je to nutné, může nouzový stav vyhlásit předseda vlády, vláda se ale k tomuto rozhodnutí musí vyjádřit do 24 hodin. Vláda je povinna neprodleně informovat Poslaneckou sněmovnu

⁷ Hlava II a Hlava III krizového zákona

⁸ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*, Praha: Linde, 2004, s. 264

⁹ Tamtéž. s. 265

¹⁰ § 3 odst. 1 krizového zákona

¹¹ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...* str. 24 (§ 3)

¹² § 3 odst. 6 krizového zákona

¹³ Tamtéž § 3 odst. 4

¹⁴ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením...*, s. 265)

Parlamentu České republiky, která toto rozhodnutí může zrušit.¹⁵ Stejně jako stav nebezpečí je nouzový stav vyhlášen na dobu nejdéle 30 dnů, prodloužení je zde možné po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny. Na rozdíl od stavu nebezpečí může být nouzový stav vyhlášen nejen pro určité území, ale i celou republiku.¹⁶ Vláda má současně s vyhlášením nouzového stavu povinnost vymezit, která práva stanovená ve zvláštním zákoně a v jakém rozsahu se v souladu s LZPS omezují a které povinnosti a v jakém rozsahu se ukládají.¹⁷ Rozhodnutí se zveřejňuje v hromadných sdělovacích prostředcích a vyhláší se stejně jako zákon,¹⁸ tedy ve smyslu zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv.^{19,20} V rozhodnutí je stanovena účinnost.²¹

Vyhlášení nouzového stavu bylo v této době aktuální, proto si na něm představíme vyhlášení krizového stavu v praxi. První nouzový stav vyhlásila vláda na návrh ministra vnitra 12. března 2020 s účinností od 12 hodin stejného dne na dobu 30 dnů.^{22,23} Vláda požádala 1. dubna Poslaneckou sněmovnu o souhlas s prodloužením nouzového stavu o dalších 30 dnů,²⁴ ta vyslovila souhlas a k samotnému prodloužení došlo 9. dubna, nouzový stav měl trvat do 30. dubna 2020.²⁵ Další žádost o prodloužení byla vládou podána 24. dubna 2020, kdy Poslaneckou sněmovnu žádala o souhlas s prodloužením nouzového stavu do 25. května 2020.²⁶ Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas s prodloužením do 17. května 2020, do tohoto dne byl tedy nouzový stav prodloužen.²⁷ K dalšímu prodloužení nouzového stavu již nedošlo, ale nové vyhlášení nastalo 30. září 2020, s účinností od 5. října 2020 na dobu 30 dnů.²⁸ O prodloužení požádala vláda Poslaneckou sněmovnu 27. října 2020, požadovala souhlas s prodloužením do 3. prosince 2020.²⁹ Nouzový stav byl prodloužen se souhlasem Poslanecké sněmovny však jen do 20. listopadu 2020.³⁰ O další prodloužení žádala vláda Poslaneckou sněmovnu 16. listopadu

¹⁵ Čl. 5 ústavního zákona o bezpečnosti ČR

¹⁶ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením...*, s. 264 (ONDRUŠ Radek)

¹⁷ Čl. 6 odst. 1 ústavního zákona o bezpečnosti ČR

¹⁸ Tamtéž, Čl. 12

¹⁹ § 2 zákona č. 309/1999, o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv

²⁰ Tento zákon bude nahrazen zákonem č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv (zákon o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv), který bude účinný od 1.1.2022 a zavede elektronickou podobu Sbírkou zákonů a mezinárodních smluv.

²¹ Čl. 12 ústavního zákona o bezpečnosti ČR

²² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nouzový stav*. [online]. mvcr.cz, 12.3.2020, [cit. 19.3.2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/zpravodajstvi-nouzovy-stav.aspx>>

²³ Usnesení vlády ČR ze dne 12. března 2020 č. 194

²⁴ Usnesení vlády ČR ze dne 1. dubna 2020 č. 364

²⁵ Usnesení vlády ČR ze dne 9. dubna 2020 č. 396

²⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 24. dubna 2020 č. 457

²⁷ Usnesení vlády ČR ze dne 30. dubna 2020 č. 485

²⁸ Usnesení vlády ČR ze dne 30. září 2020 č. 957

²⁹ Usnesení vlády ČR ze dne 27. října 2020 č. 1104

³⁰ Usnesení vlády ČR ze dne 30. října 2020 č. 1108

2020, požadovala prodloužení do 20. prosince 2020.³¹ Nouzový stav byl prodloužen se souhlasem Poslanecké sněmovny do 12. prosince 2020.³² Vláda následně požadovala další prodloužení do 11. ledna 2021.³³ Se souhlasem Poslanecké sněmovny byl nouzový stav prodloužen do 23. prosince 2020.³⁴ Další prodloužení vláda plánovala do 22. ledna 2021,³⁵ s tím Poslanecká sněmovna souhlasila a nouzový stav byl do tohoto data prodloužen.³⁶ Dne 18. ledna 2021 vláda Poslaneckou sněmovnu žádala o další prodloužení do 21. února 2021.³⁷ Nouzový stav byl následně prodloužen do 14. února 2021.³⁸ Dále vláda žádala o souhlas s prodloužením do 16. března 2021.³⁹ Toto prodloužení již Poslanecká sněmovna nepodpořila.⁴⁰ Vláda ale vyhlásila nový nouzový stav s účinností od půlnoci 15. února 2021 na dobu 14 dnů.⁴¹ Vyhlášení tohoto nouzového stavu bylo protiústavní, o čemž rozhodl Městský soud v Praze. Prakticky se totiž jednalo o prodloužení stávajícího nouzového stavu, který Poslanecká sněmovna nepodpořila. Sama vláda vyhlášení nouzového stavu hájila tím, že o něj byla požádána hejtmany. Podle soudu však tento fakt není novým věcným důvodem ani novou situací a na vyhlášení nouzového stavu není nárok, neboť vláda není odpovědná hejtmanům, ale Poslanecké sněmovně. Dále také Městský soud v Praze poznamenává, že ani pozdější usnesení Poslanecké sněmovny z 18. února 2021 rušící nouzový stav protiústavnost jeho vyhlášení nenapravuje.⁴² Vláda i přes verdikt o neústavnosti vyhlášeného nouzového stavu žádala Poslaneckou sněmovnu o jeho prodloužení do 31. března 2021 a také o odvolání usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č. 1530, o zrušení nouzového stavu.⁴³ Poslanecká sněmovna se k prodloužení stávajícího nouzového stavu postavila negativně, ale vyjádřila souhlas s vyhlášením nového.⁴⁴ Vláda tedy 26. února vyhláší nový nouzový stav s účinností od půlnoci 27. února 2021 na dobu 30 dnů,⁴⁵ přičemž o další prodloužení žádá Poslaneckou sněmovnu 22. března 2021, a to do 27. dubna 2021.⁴⁶ V praxi tedy můžeme vidět, že

³¹ Usnesení vlády ČR ze dne 16. listopadu 2020 č. 1182

³² Usnesení vlády ČR ze dne 20. listopadu 2020 č. 1195

³³ Usnesení vlády ČR ze dne 7. prosince 2020 č. 1285

³⁴ Usnesení vlády ČR ze dne 10. prosince 2020 č. 1294

³⁵ Usnesení vlády ČR ze dne 17. prosince 2020 č. 1339

³⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 23. prosince 2020 č. 1373

³⁷ Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 44

³⁸ Usnesení vlády ČR ze dne 22. ledna 2021 č. 55

³⁹ Usnesení vlády ČR ze dne 8. února 2021 č. 109

⁴⁰ Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ze dne 11. února 2021 č. 1517

⁴¹ Usnesení vlády ČR ze dne 14. února 2021 č. 125

⁴² ELIÁŠEK, Martin. *Prodloužení nouzového stavu je neústavní*. [online]. Pravniprostor.cz, 24.2.2021. [cit. 19.3.2021]. Dostupné na: <<https://www.pravniprostor.cz/judikatura/ustavni-pravo/prodlouzeni-nouzoveho-stavu-je-neustavni>>

⁴³ Usnesení vlády ČR ze dne 24. února 2021 č. 190

⁴⁴ Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ze dne 26. února 2021 č. 1539

⁴⁵ Usnesení vlády ČR ze dne 26. února 2021 č. 196

⁴⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 22. března 2021 č. 301

vyhlášení nouzového stavu a jeho následné prodlužování může působit velmi chaotickým dojmem a domnívám se, že příslušné orgány by na tom měly v budoucnu zapracovat.

Posledním krizovým stavem je stav ohrožení státu. Vyhláší ho Parlament na návrh vlády, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu, územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy.⁴⁷ Ohrožení však nemusí nutně plynout z agrese či působení vnějších negativních vlivů, ale může se jednat také o situace, které mají ryze tuzemský původ, mezi které můžeme řadit kupříkladu rasové či politické nepokoje přerůstající v občanskou válku. U tohoto institutu je tedy sporné, zda ho řadit do vojenské či civilní části krizového řízení.⁴⁸ Aby bylo přijato usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu, je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů. Rozhodnutí o vyhlášení se zveřejňuje v hromadných sdělovacích prostředcích a vyhláší se stejně jako zákon,⁴⁹ tedy ve smyslu zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv.⁵⁰ Součástí rozhodnutí je také stanovení data nabytí účinnosti.⁵¹

⁴⁷ Čl. 7 odst. 1 Čl. 12 ústavního zákona o bezpečnosti ČR

⁴⁸ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením...*, s. 264

⁴⁹ Čl. 12 ústavního zákona o bezpečnosti ČR

⁵⁰ §2 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv

⁵¹ Čl. 12 ústavního zákona o bezpečnosti ČR

2 Práva a povinnosti fyzických osob

Na fyzické osoby je v systému krizového řízení pohlíženo ve dvou rovinách – jednak jsou předmětem ochrany, přičemž jim zákon vymezuje práva, současně jim jsou ale ukládány povinnosti, které vedou ke zmírnění následků krizových situací. Aby bylo dosaženo potřebné efektivity krizových opatření, je často třeba dočasného zásahu do základních práv a svobod, které zaručuje LZPS. Ta také vymezuje podmínky, za kterých může státní moc tato práva a svobody omezit. Během trvání krizového stavu je preferován zájem na ochraně zdraví a života obyvatel a jejich majetku před tím, aby nebylo připuštěno ani dočasné omezení základních práv a svobod, které LZPS garantuje. Nezbytně nutný zásah do práv a svobod za stanovených podmínek umožňují zvláštní zákony.⁵²

Právní úprava práv a povinností fyzických osob je taktéž jako úprava samotných krizových stavů mírně roztržena, většinu práv a povinností však najdeme v zákoně č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). Dále jsou práva a povinnosti upraveny také v zákoně č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

2.1 Práva

Samotný výčet práv fyzických osob v době krizového stavu je značně stručný. Základním právem fyzické osoby pobývající na území České republiky je právo na informace, které se týkají připravovaných krizových opatření k ochraně jejího zdraví, života a majetku.⁵³ Tento požadavek můžeme považovat za zcela a naprosto oprávněný.⁵⁴ Dále má fyzická osoba právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva, také na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech.⁵⁵ Zabezpečení informovanosti má své opodstatnění. Kdyby obyvatelé informovaní nebyli, mohlo by dojít k vedlejším účinkům, jakými jsou panika, chaos, zmatek, což by rozhodně řešení krizové situace nepomohlo.⁵⁶ K úspěšnému zvládnutí krizových situací by tedy cílem měl být informovaný občan, který bude schopen reagovat na mimořádnou událost a přijímaná opatření.⁵⁷

⁵² VIČAR, Radim. *Několik poznámek k postavení obyvatelstva za krizových situací v České republice – právní náhled* [online]. The science for population protection, 1/2011. [cit. 13. 1. 2021]. Dostupné na: <http://www.population-protection.eu/attachments/038_vol3n1_vicar.pdf>

⁵³ § 31 odst. 1 krizového zákona

⁵⁴ VANÍČEK, Jiří. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 233 (§ 31)

⁵⁵ § 25 odst. 1 krizového zákona

⁵⁶ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti a ochrany člověka*. Brno: Masarykova Univerzita, 2012, s. 60

⁵⁷ VILÁŠEK, Josef. FUS, Jan. *Krizové řízení v ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2012, s. 181

Práva na informace se původně týkala i navrhovaná novela krizového zákona. Dle důvodové zprávy je tato novela nutná v návaznosti na novelu ústavního zákona o bezpečnosti ČR a také je v souladu s ústavním požadavkem na srozumitelnost právních norem nutné v krizovém zákoně zpřesnit právní úpravu náhrady škody a je nezbytné sjednotit pravidla pro prodlužování lhůt v oblasti veřejné správy. Důvod je také ten, že současná právní úprava dostatečně nereflektuje problematiku vyhlášení nouzového stavu v důsledku pandemie.⁵⁸

Dle původního návrhu připravované novely krizového zákona je při poskytování informací nutné volit mezi informacemi, které je možné poskytnout a mezi těmi, které by ohrozily bezpečnost státu, a tudíž je dle informačního zákona poskytnout nelze. Proto tedy dle důvodové zprávy je nutné jednoznačně stanovit ty informace, které jsou potřebné pro přípravu na krizové situace, a jejichž poskytnutí by nějakým způsobem ohrozilo bezpečnost státu či fungování integrovaného záchranného systému a poskytnuty nebudou, a to v souladu s čl. 17 odst. 4 LZPS. V současné době musí orgány krizového řízení volit mezi dvěma možnostmi. Bude-li dokumenty jako zvláštní skutečnosti neoznačí, a bude hrozit jejich případné zneužití, nebo je jako zvláštní skutečnosti označí a budou čelit nedostatečné právní úpravě, protože dané informace budou muset poskytnout také.⁵⁹ Kromě ustanovení umožňující neposkytnutí informací, které mohou ohrozit účinnost nebo přípravu krizových opatření, obsahovala navrhovaná novela také ustanovení o prodloužení lhůt. Dle něho by byla vláda oprávněna prodlužovat lhůty k provedení činnosti nebo učinění úkonu. Pokud by to tedy bylo potřebné vzhledem k okolnostem, mohly by být některé informace veřejnosti zpřístupněny až po ukončení krizové situace. Toto ustanovení je veřejností vnímáno negativně a možnost neposkytnutí informací odpůrci označují za jejich utajování.⁶⁰ Proti formulaci tohoto ustanovení se vyslovil také spoluautor zákona o svobodném přístupu k informacím Oldřich Kužílek. Podle něho tato formulace není zdařilá a umožnila by příslušným pracovištím získat možnost utajit jakékoli informace ve vztahu ke krizovému řízení. Také se obává toho, že úřady budou volných formulací zneužívat, stát by se ale měl snažit o pravý opak.⁶¹

⁵⁸ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*, 21.9.2020 [online]. Apps.odok.cz [cit. 26.2.2021]. Dostupné na: <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBTNL58TR>>

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ KUKLOVÁ Tereza. *Ministerstvo vnitra navrhuje změny ústavního zákona o bezpečnosti ČR: COVID-19 nám ukázal mezery*. Bulletin lidských práv č. 10/2020, rubrika Česká republika a lidská práva, str. 44 - 47

⁶¹ ČTK. *Novela zákona umožňuje nepodat informace o krizových řešeních*, 19.10.2020 [online]. Ceskenoviny.cz [cit. 26.2.2021]. Dostupné na: <<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/novela-zakona-umoznuje-nepodat-informace-o-krizovych-resenich/1947813>>

V průběhu připomínkového řízení se hlavní město Praha ohradilo vůči výše zmiňovanému ustanovení a požadovalo vypuštění navrhovaného bodu. Důvodem bylo především to, že by tato změna byla administrativně zatěžující, neboť kvůli použité terminologii se jedná o velmi neurčitý pojem a povinný subjekt by musel přezkoumat každou informaci a vyhodnotit všechny hypotetické situace. Všechny úvahy by pak také musely být řádně odůvodněny, což by pro povinné subjekty představovalo zmíněnou administrativní zátěž. Hlavní důvod je však ten, že ustanovení hlavní město Praha považuje za zbytečné, protože tento problém je již vyřešen zákonem č. 111/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů, kterým byl do zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím doplněn nový důvod neposkytnutí informace, který přesně směřuje na situace, které se v navrhované novele snaží předkladatel řešit, ale vhodnějším způsobem. Tato připomínka byla akceptována a ustanovení bylo z návrhu novely vypuštěno.⁶²

2.2 Povinnosti

V případě povinností je výčet znatelně rozsáhlejší. Mezi povinnosti fyzických osob patří povinnost z důvodu uložení pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci uposlechnout výzvy oprávněných orgánů krizového řízení k zaevidování na stanoveném místě.⁶³ Zaevidování slouží jako důkaz toho, že fyzická osoba dostala své povinnosti dostavit se k výkonu pracovní povinnosti a pracovní výpomoci.⁶⁴ Pokud je fyzické osobě pracovní povinnost nebo pracovní výpomoc uložena, je povinna ji vykonávat osobně, tudíž jakékoli zastoupení je vyloučeno.⁶⁵ Tématu pracovní povinnosti a pracovní výpomoci bude věnována pozornost ve třetí kapitole této práce.

Jako další krizový zákon uvádí povinnost hlásit přechodnou změnu svého pobytu v obci v jejímž správním obvodu bude pobývat. To je podmíněno tím, zda fyzické osobě tato povinnost vyplyne z krizových opatření stanovených v době krizového stavu.⁶⁶ Evidenci údajů za tímto účelem vede obecní úřad.⁶⁷

Dále je uvedena povinnost fyzické osoby strpět omezení vyplývající z krizových opatření. Tato opatření mohou mít například podobu omezení shromažďování, svobody pohybu či výkonu podnikání nebo hospodářské činnosti.⁶⁸ Omezení mohou být často nepříjemná a mají

⁶² ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Verze pro jednání vlády nebo LRV*, 26.1.2020 [online]. Apps.odok.cz [cit. 21.3.2021]. Dostupné na: <<https://apps.odok.cz/veklep-history-version?pid=KORNBXMBR2VL>>

⁶³ § 31 odst. 3 písm. a) krizového zákona

⁶⁴ VANÍČEK, Jiří. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, str. 234 (§ 31)

⁶⁵ § 31 odst. 3 písm. d) krizového zákona

⁶⁶ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu...*, s. 336

⁶⁷ VANÍČEK, Jiří. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 234 (§31)

⁶⁸ Tamtéž, s. 234 (§31)

vliv na každodenní život osob, ale obecně panuje shoda na tom, že v době krizového stavu jsou tato omezení nutná.

Aby byla opatření přijatá v době krizového stavu efektivní, je nutné zásahu do základních práv a svobod fyzických osob, které stanovuje LZPS. Tyto práva a svobody jsou charakteristické tím, že je na ně pohlíženo jako na nezadatelná, což znamená, že nikdo je nemůže nikomu jinému zadat, postoupit, dát do zástavy na určitou dobu a nikdo je nemůže pominout. Dalším znakem je jejich nezcizitelnost, fyzická osoba je nemůže převést za úplatu nebo darovat někomu jinému, a jejich nepromlčitelnost, která znamená, že nezanikají nevyužitím v určité lhůtě. Jsou také nezrušitelná, státní moc je tedy nemůže zrušit a prohlásit za neplatné. K omezení základních práv a svobod dochází nejčastěji při provádění záchranných a likvidačních prací. LZPS sama stanovuje podmínky, za kterých je omezení možné. Základním pravidlem je výhrada zákona, státní moc tedy může zasáhnout jen zákonem a v případech, mezích a způsobem, které zákon stanoví. V našem případě takový zásah umožňuje krizový zákon a ustanovení v něm také navazují na ústavní zákon o bezpečnosti, ve kterém se předpokládá vymezení rozsahu omezení zvláštním zákonem.⁶⁹ Nicméně ústavní zákon o bezpečnosti umožňuje, aby zákon vymezil jen základní práva a svobody, do kterých bude možné zasáhnout povinnostmi stanovenými rozhodnutím vlády, přičemž vládě zůstane možnost správního uvážení o tom, jaké konkrétní povinnosti stanoví a také jejich rozsah. Ústavní zákon tedy umožňuje, aby byl základ určité povinnosti vymezen teprve v rozhodnutí vlády, přičemž neomezuje možnost stanovit meze tohoto oprávnění vlády, které v tomto případě specifikuje krizový zákon.⁷⁰ Za nouzového stavu a za stavu ohrožení státu je podle zákona možné omezit tyto ústavně zaručená práva a svobody: právo na nedotknutelnost osob a obydlí, vlastnické a užívací právo k majetku, svoboda pohybu a pobytu, právo pokojně se shromažďovat, právo provozovat podnikatelskou činnost a také právo na stávkou.⁷¹

Právo na nedotknutelnost osob a obydlí je upraveno v člancích 7 a 12 LZPS.⁷² Čl. 7 LZPS upravuje nedotknutelnost osoby a jejího soukromí a je zde také stanoveno, že toto právo může být omezeno jen v případech stanovených zákonem.⁷³ Čl. 12 upravuje nedotknutelnost obydlí. Je zde stanoveno, že zásahy mohou být zákonem povoleny v tom případě, zda je to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života a zdraví osob, pro odvrácení

⁶⁹ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 66-67

⁷⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. května 2020, sp. zn. Pl. ÚS 10/20-2, bod 16

⁷¹ § 5 krizového zákona

⁷² SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 66-67

⁷³ Čl. 7 LZPS

závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku anebo pro ochranu práv a svobod druhých.⁷⁴ Obecně lze konstatovat, že tyto předpoklady krizový stav splňuje. LZPS sice nevymezuje obsah pojmu obydlí, z povahy věci však lze usuzovat, že se bude jednat o prostor sloužící dané osobě k bydlení, který proto nebude veřejně přístupný, nemusí se tedy jednat jen o byt či dům, který je v soukromém vlastnictví osoby, ale také například o pronajatý byt.⁷⁵ Příkladem může být omezení plynoucí z Rozhodnutí vlády ČR ze dne 2. června 2013, kdy byl vyhlášen nouzový stav z důvodu povodní. Právo na nedotknutelnost osoby a nedotknutelnost obydlí bylo omezeno při evakuaci z místa, na kterém je osoba bezprostředně ohrožena na životě nebo zdraví.⁷⁶

Další omezení se týká vlastnického a užívacího práva k majetku. Ochranu vlastnických práv stanovuje čl. 11 LZPS. Vlastnit majetek je právo každé osoby a vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Pokud dojde k vyvlastnění nebo omezení vlastnického práva, lze tak činit na základě zákona a musí za něho být poskytnuta náhrada. V krizovém zákoně se upřesňuje, v jakých případech dojde k nucenému omezení vlastnického práva. Zásah je možný, pokud krizová situace ohrožuje život, zdraví, majetek nebo životní prostředí.⁷⁷ Fyzická osoba může být v tomto případě povinna poskytnout věcné prostředky či strpět užití nemovitosti.⁷⁸

Jednou ze základních svobod, která může být v době krizového stavu omezena, je svoboda pohybu a pobytu. Pro občany České republiky tato svoboda znamená to, že mohou na území ČR nejen pobývat a svobodně se pohybovat, ale mohou svobodně zemi opustit a k opuštění nemohou být nuceni. Co se týče cizinců, u nich je svoboda pohybu a pobytu podmíněna tím, že jsou na území státu vpuštěni. Pokud se tak stane, mohou zemi také svobodně opustit.⁷⁹ Toto ustanovení umožňující vládě zakázat vstup osob na území ČR, které nejsou jejími občany, může vzbuzovat jisté pochybnosti o ústavnosti. Z tohoto ustanovení byly totiž opomenuty ty osoby, které mají na území trvalý pobyt. Zakázat těmto osobám vstup na území ČR lze tak brát jako neúměrné a je možno spatřovat rozpor s čl. 14 odst. 1 LZPS,⁸⁰ podle kterého je svoboda pohybu a pobytu zaručena.⁸¹ K omezení této svobody může dojít jen

⁷⁴ Tamtéž, čl. 12

⁷⁵ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 67

⁷⁶ Rozhodnutí vlády České republiky ze dne 2. června 2013

⁷⁷ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 68

⁷⁸ KORBEL, František. KADLEC, Petr. HLAVIČKA, Josef. *Nouzový stav a jeho právní režim* [online]. Advokátidenik.cz, 26.3.2020 [cit. 16.3. 2021]. Dostupné na: <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/nouzovy-stav-a-jeho-pravni-rezim>>

⁷⁹ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 68

⁸⁰ ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *ČAK k novele úst. zákona o bezpečnosti a zákona krizovém řízení* [online]. Advokátidenik.cz, 24.11.2020 [cit. 17. 2. 2021]. Dostupné na: <<https://advokatnidenik.cz/2020/11/24/cak-k-navrhu-novely-ustavniho-zakona-o-bezpecnosti-cr-a-zakona-o-krizovem-rizeni/>>

⁸¹ Čl. 14 odst. 1 LZPS

v mezích zákona, v souvislosti s řešením krizových situací jsou tyto svobody omezovány v prostoru území, které je krizovou situací ohroženo. Důvody pro omezení mohou být různé, musí se ale jednat o situace, kdy je omezení nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku či ochranu zdraví.⁸² Omezení práva volného pohybu může mít podobu omezení pohybu osob v určitou denní dobu, jak tomu bylo například dle Usnesení vlády ČR ze dne 28. ledna 2021, které omezovalo volný pohyb osob v době mezi 21:00 až 04:59 hodinou.⁸³ Příkladem přísnějších omezení je to, které plyne z Usnesení vlády ČR ze dne 26. února 2021, které zakazuje všem osobám opustit území okresu, ve kterém mají trvalý pobyt nebo bydliště.⁸⁴

V době krizového stavu je také možné omezit právo pokojně se shromažďovat. Shromažďovací právo je obsaženo v čl. 19 LZPS. Jeho podstatou je to, že umožňuje osobám projevit jejich názory před ostatními prostřednictvím shromáždění. K omezení může dojít prostřednictvím zákona, pokud se shromáždění koná na veřejném místě a pokud je toto omezení v době řešení krizové situace nutné z důvodu ochrany bezpečnosti státu, veřejného pořádku, zdraví či majetku.⁸⁵ Příklad tohoto omezení můžeme také najít v době vyhlášení nouzového stavu v letech 2020-2021. Kupříkladu v listopadu 2020 bylo omezeno právo pokojně se shromažďovat tak, že shromáždění se muselo konat mimo vnitřní prostory v maximálním počtu 100 osob, přičemž mezi skupinami o maximálním počtu 20 lidí byl nutný rozestup alespoň 2 metry.⁸⁶

Právo provozovat podnikatelskou činnost je dalším právem, které LZPS zaručuje, konkrétně je zakotveno v čl. 26. Právo každé osoby je podnikat a provozovat hospodářskou činnost, jedná se o výraz svobody člověka na úseku hospodářském. Pokud v době krizového stavu bude podnikatelská činnost ohrožovat, narušovat nebo znemožňovat provádění krizových opatření, je možné ji za těchto okolností omezit.⁸⁷ Příkladem je zákaz maloobchodního prodeje a prodej služeb v provozovnách, činnost provozoven stravovacích služeb či provoz heren a kasin.⁸⁸

Posledním právem zaručeným LZPS, s možností ho v krizovém stavu omezit, je právo na stávkou. Je zakotveno v čl. 27 LZPS a na rozdíl od ostatních základních práv a svobod nepřisluší toto právo všem občanům, mezi vyhrazené skupiny patří kupříkladu soudci či příslušníci bezpečnostních sborů. V souvislosti s krizovými situacemi lze toto právo omezit

⁸² SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 67-68

⁸³ Usnesení vlády ČR ze dne 28. ledna 2021 č. 79

⁸⁴ Usnesení vlády ČR ze dne 26. února 2021 č. 216

⁸⁵ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 68

⁸⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 30. října 2020 č. 1113

⁸⁷ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 68

⁸⁸ Usnesení vlády ČR ze dne 14. března 2020 č. 211

v případě, že by konání stávky vedlo k narušení či znemožnění záchranných a likvidačních prací.⁸⁹

Fyzická osoba je podle krizového zákona v neposlední řadě povinna poskytnout věcné prostředky, pokud jsou požadovány. Jedná se o věcné prostředky, které se v dané době nacházejí v její dispozici, nejedná se tedy jen o věci, které jsou ve vlastnictví fyzické osoby, ale může jít například o prostředky z titulu nájmu či užívacího práva.⁹⁰

Jako poslední krizový zákon uvádí povinnost zdržet se výkonu činností uvedených v § 6 odst. 3, pokud vláda za nouzového stavu ustanoví zákaz jejich výkonu.⁹¹ Toto ustanovení nahrazuje zrušený devizový zákon, ve kterém byl upraven nouzový stav v devizovém hospodářství. Opatření uvedená v krizovém zákoně nebudou aplikována najednou, rozhodnutí o jejich zavedení se bude odvíjet od ekonomické příčiny nouzového stavu. Příčinou může být buď ohrožení platební bilance vůči zahraničí, v tomto případě se budou fyzické osoby řídit opatřeními zabráňující odlivu peněžních prostředků v cizí měně z ČR. Pokud dojde k ohrožení měnové rovnováhy z důvodu nadměrného přílivu cizí měny do ČR, budou se fyzické osoby řídit zbylými opatřeními zamezujícími tento nadměrný příliv.⁹²

Existenci povinnosti zmírňuje možnost fyzické osoby plnění v odůvodněných případech odmítnout. Důvodem může být buď skutečnost, že je povinnost uložena v rozporu se zákonem, nebo by plněním ohrozila život nebo zdraví své či jiných osob.⁹³

2.3 Náhrady

Krizový zákon zná tři typy náhrad. V první řadě jsou to náhrady za omezení vlastnického práva, poskytnutí věcných prostředků a vykonání pracovní povinnosti a pracovní výpomoci, jako další je uvedena náhrada škody a jako poslední poskytování státní podpory při haváriích nebo živelných pohromách.

Jestliže stát uloží konkrétním fyzickým osobám povinnosti či je jinak zavazuje v tom, že na ně přenáší své povinnosti, nelze tak konat bezúplatně a fyzickým osobám za příslušné činnosti náleží náhrady.⁹⁴ Souvisí to s tím, že je Česká republika právním státem, tak zde není přípustné, aby stát omezil vlastnické právo bez náhrady. Kdyby se tak stalo, bylo by to v rozporu s čl. 11 odst. 4 LZPS,⁹⁵ který stanoví, že nucené omezení vlastnického práva ve

⁸⁹ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 68

⁹⁰ VANÍČEK, Jiří. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 234 (§ 31)

⁹¹ § 31 odst. 3 písm. f) krizového zákona

⁹² VANÍČEK, Jiří. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 235 (§ 31)

⁹³ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 60

⁹⁴ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením...*, s. 337

⁹⁵ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*s. 258 (§ 35)

veřejném zájmu je na základě zákona možné, ale musí za něj být poskytnuta náhrada.⁹⁶ Co se týče pracovní povinnosti a pracovní výpomoci, LZPS připouští jejich uložení bez náhrad, avšak v komentovaném ustanovení zákonodárce rozhodl o tom, že i za jejich vykonávání umožní poskytnutí peněžních náhrad. Toto ustanovení se týká i dobrovolné pomoci, s tím rozdílem, že za ni není na peněžní náhradu právní nárok, nýbrž záleží na dohodě orgánu krizového řízení a dané osoby, která dobrovolnou pomoc poskytla.⁹⁷ Dohoda bude zejména o výši náhrady.⁹⁸ Osobně se domnívám, že jde o krok správným směrem, pracovní povinnost či výpomoc je poměrně velkým zásahem do života osob, a tudíž je zde určitá peněžní náhrada jistě na místě.

Pokud jde o vyplácení peněžních náhrad, povinnost vyplývá orgánu, který o daném omezení práva nebo uložení povinnosti rozhodl – půjde tedy nejčastěji o hejtmana či vládu. Náhradu je povinen vyplatit do 6 měsíců od ukončení krizového stavu. Uplynutí této doby neznamená, že by nárok fyzické osoby na vyplacení náhrady zanikl, ale znamená to pouze to, že nastává její splatnost a toto právo lze uplatnit u soudu.⁹⁹ Dle mého názoru je doba 6 měsíců poněkud dlouhá a v případě některých jedinců může mít vyplacení finančních náhrad v takovém časovém horizontu negativní důsledky. Proto je vhodné, aby k vyplácení náhrad docházelo, pokud tomu nic nebrání, co nejdříve.

Co se týče výše peněžní náhrady, tak v případě omezení vlastnického práva k nemovitosti bude poskytnuta náhrada odpovídající míře omezení majetkových práv vlastníka podle občanského zákoníku.¹⁰⁰ Ten uvádí, že vlastníkovi věci náleží plná náhrada, která odpovídá míře, v jaké byl jeho majetek dotčen těmito opatřeními.¹⁰¹ U náhrad za vykonání pracovní povinnosti, pracovní výpomoci nebo dobrovolné pomoci se částka stanoví buď postupem podle občanského zákoníku nebo dohodou. Pokud to není možné, určí se ve výši odpovídající obvyklé mzdě za stejné či podobné práce. Pokud půjde o náhradu za poskytnutí věcného prostředku, vychází se z výše nákladů, které povinnému vznikly a z náhrady, která se v době poskytnutí obvykle požaduje za poskytnutí buď stejného, nebo obdobného věcného prostředku.¹⁰²

Stát je také povinen nahradit fyzickým osobám škodu, která jim vznikla v důsledku krizových opatření nebo v souvislosti s cvičeními prováděnými na základě krizového

⁹⁶ Čl. 11 odst. 4 LZPS

⁹⁷ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 258 (§ 35)

⁹⁸ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením...*, s. 339

⁹⁹ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 258 – 259 (§ 35)

¹⁰⁰ § 35 odst. 2 krizového zákona

¹⁰¹ § 1040 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁰² § 35 odst. 3 krizového zákona

zákonu.¹⁰³ Náhrada se neposkytuje v případě, že škoda byla jen v nepřímém důsledku s přijatými opatřeními, musí se jednat o přímou souvislost. Každý je také povinen se snažit případné újme zabránit nebo ji alespoň minimalizovat, nelze jen nečinně očekávat automatickou náhradu.¹⁰⁴ Zproštění je možné v tom případě, že si poškozený způsobil škodu sám a jeho zavinění se prokáže. Povinný vyplatit peněžní náhradu za způsobenou újmu či škodu je ten orgán krizového řízení, který nařídil dané krizové opatření.¹⁰⁵ Za škodu ale tento orgán odpovědný není. Odpovědnost náleží státu, a proto by případná žaloba za nenahrazení škody směřovala proti České republice, nikoli orgánu krizového řízení.¹⁰⁶ Pro fyzické osoby je stanovena lhůta pro uplatnění nároku na náhradu škody, jedná se o 6 měsíců od doby, kdy se o škodě dozvěděla za podmínky, že neuplynulo více než 5 let od vzniku škody, v tom případě totiž právní nárok na náhradu škody zaniká. Jestliže byla žádost podána v uvedené lhůtě, má se za to, že byla podána včas, pokud stát neprokáže opak.¹⁰⁷ V důvodech zvláštního zřetele hodných může orgán krizového řízení přiznat náhradu škody i po uplynutí již zmíněných 6 měsíců, ale stále zde zůstává lhůta 5 let od vzniku škody, po kterých právo na náhradu škody zaniká.¹⁰⁸ Nárok je možný uplatnit písemně, přičemž v zákoně nejsou podrobnější požadavky stanoveny, z obecné praxe je ale možné vyvodit, že je nutné nárok dostatečně popsat, což znamená doložit základ a výši nároku. Je také třeba doložit opatření, v důsledku kterého škoda fyzické osobě vznikla, a příčinnou souvislost mezi vzniklou škodou a nařízeným opatřením.¹⁰⁹

Zdá se, že ustanovení o náhradě škody je relativně jasné, ale ve skutečnosti tomu tak úplně není. To, že někomu vznikne škoda, ještě nemusí znamenat, že na náhradu má nárok. Smyslem zákona by mělo být totiž spíše nahrazení škody na konkrétních věcech, nemělo by se jednat o nahrazení nějakého plošného výpadku, což ale z doslovného výkladu zákona bez širšího kontextu nevyplyne. Nemůžeme očekávat náhradu škody kupříkladu v případě, že orgány krizového řízení jednaly dle aktuálně dostupných informací, ale později se ukázalo, že situace vedla ke vzniku škody.¹¹⁰ Z praxe tedy můžeme vyvodit, že často záleží na tom, jak se

¹⁰³ § 36 krizového zákona

¹⁰⁴ MÍŠA, Lukáš. *Koronavirus a krizový zákon v otázkách a odpovědích* [online]. Advokatnidenikcz, 18. 3. 2020. [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://advokatnidenik.cz/2020/03/18/koronavirus-a-krizovy-zakon-v-otazkach-a-odpovedich/>>

¹⁰⁵ § 36 krizového zákona

¹⁰⁶ MÍŠA, Lukáš. *Koronavirus a krizový zákon v otázkách a odpovědích* [online]. Advokatnidenikcz, 18. 3. 2020. [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://advokatnidenik.cz/2020/03/18/koronavirus-a-krizovy-zakon-v-otazkach-a-odpovedich/>>

¹⁰⁷ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu...*, s. 341-342

¹⁰⁸ § 36 krizového zákona

¹⁰⁹ MÍŠA, Lukáš. *Koronavirus a krizový zákon v otázkách a odpovědích* [online]. Advokatnidenik.cz, 18. 3. 2020. [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://advokatnidenik.cz/2020/03/18/koronavirus-a-krizovy-zakon-v-otazkach-a-odpovedich/>>

¹¹⁰ Například Rozsudek 28 Cdo 3798/2007

k daným případům postaví soudy.¹¹¹ Nejasnosti by mohla vyřešit navrhovaná novela krizového zákona.¹¹² Podle důvodové zprávy této novely je nezbytné zpřesnit právní úpravu náhrady škody, aby byla pro adresáty srozumitelnější a uvést ustanovení krizového zákona do takové podoby normativního textu, které nepovede k úvahám nad skutečným významem tohoto ustanovení. Nemělo by dojít ke změně z věcného hlediska, pouze ke zpřesnění z hlediska jazykového při zachování původního účelu. Tato novela by také omezovala odpovědnost státu, který by zodpovídal pouze za své aktivní jednání, nikoliv za škodu vzniklou v přičinné souvislosti s krizovými opatřeními, jak je tomu u stávající právní úpravy. Stát by také odpovídal pouze za skutečnou škodu, nikoli za ušlý zisk. Toto ustanovení by však mohlo vést k tomu, že poroste neochota jednotlivce dodržovat a respektovat opatření, protože určitá jistota náhrady škody podporuje důvěru jednotlivce ve stát. Česká advokátní komora však také spatřuje problém v tom, že restrikce nároku na náhradu škody je protiústavní, neboť není v souladu s čl. 11 LZPS, protože jedinec musí strpět omezení svého práva na pokojné užívání majetku. Zásah do tohoto práva musí projít testem proporcionality, a to předpokládá vyplacení náhrady.¹¹³ Osobně si myslím, že formulace tohoto ustanovení se potýká s tím problémem, že bude možné zneužití v neprospěch osob. Proto se domnívám, že by bylo vhodné vzít v úvahu názory více odborníků a ustanovení upravit tak, aby bylo pro adresáty srozumitelnější, ale neomezovat odpovědnost státu.

Státní podpora je poskytována fyzickým osobám, které se přechodně ocitly v mimořádně obtížných poměrech, a to z důvodu havárie nebo živelné pohromy, na základě kterých byl vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav. Definicí mimořádně obtížných poměrů ale zákon neuvádí, proto bude záležet na individuálním posouzení konkrétních případů.¹¹⁴ Státní podpora je vyplácena buď ve formě jednorázové peněžité dávky nebo jinou mimořádnou formou, přičemž se přihlédne k majetkovým poměrům jak žadatele, tak jeho rodinných příslušníků. Výše peněžité dávky se určí dle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Pokud fyzická osoba splní podmínky pro poskytnutí státní podpory, které stanoví zmíněný zákon, bude k vyplacení státní podpory ve formě jednorázové peněžité dávky kompetentní příslušný obecní úřad. Fyzická osoba má možnost požádat o státní pomoc také dle zákona č.

¹¹¹ FOJTŮ, Dominik. *Krizová opatření a náhrada škody – opatrný výklad* [online]. Pravniprostor.cz, 18. 3. 2020. [cit. 31. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/krizova-opatreni-a-nahrada-skody-opatrnvy-vyklad>>

¹¹² POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 1162/0, část 1/4*. [online]. Psp.cz, 17. 2. 2021. [cit. 20. 3. 2021]. Dostupné na: <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=1162&CT1=0>>

¹¹³ ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *ČAK k novele úst. zákona o bezpečnosti a zákona krizovém řízení* [online]. Advokatnidenikcz, 24. 11. 2020 [cit. 19. 2. 2021]. Dostupné na: <<https://advokatnidenik.cz/2020/11/24/cak-k-navrhu-novely-ustavniho-zakona-o-bezpecnosti-cr-a-zakona-o-krizovem-rizeni/>>

¹¹⁴ VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, str. 268 (§ 37)

12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelnou nebo jinou pohromou. Důvodem je obnova základních funkcí v území a pokud o tuto pomoc osoba požádá, je nutné doložit, že není schopna svými prostředky obnovit majetek, který tyto základní funkce zajišťuje. Výše pomoci nemůže převýšit výši nákladů na obnovu majetku.¹¹⁵

2.4 Přestupky

Podle současné právní úpravy je přestupek definován jako: „*společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.*“¹¹⁶ V době krizového stavu vyplývá pro fyzické osoby povinnost strpět všechna omezení, která z krizových opatření vyplývají a porušení některého z opatření bude přestupkem podle krizového zákona. K projednání těchto přestupků jsou příslušné obecní úřady obcí s rozšířenou působností.¹¹⁷ U všech níže zmíněných přestupků platí, že kromě formálních znaků přestupku musí být naplněn i znak společenské škodlivosti, jinak není možné nikomu sankci uložit.¹¹⁸

Přestupky fyzických osob jsou v souvislosti s porušením § 31 krizového zákona, který obsahuje výčet povinností, rozděleny do tří skupin. V první skupině jsou vyčleněny porušení povinnosti uposlechnutí výzvy orgánu krizového řízení k zaevidování na příslušném místě z důvodu uložení pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci, hlášení přechodné změny pobytu a strpění omezení vyplývajících z krizových opatření. Za tyto přestupky je možné udělit pokutu do výše 20 000 Kč. V druhé skupině jsou zahrnuty porušení vykonání pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci a odmítnutí poskytnutí požadovaného věcného prostředku. Výše pokuty u těchto přestupků je až 50 000 Kč.¹¹⁹ V současné době byla projednána novela krizového zákona, která by pokutu ve výši do 50 000 Kč umožňovala i za porušení povinnosti uposlechnutí výzvy orgánu krizového řízení k zaevidování na příslušném místě z důvodu uložení pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci, hlášení přechodné změny pobytu a strpění omezení vyplývajících z krizových opatření.¹²⁰ Návrh zohledňoval především to, že

¹¹⁵ HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY. *Práva a povinnosti fyzických osob při přípravě na krizové situace a jejich řešení* [online]. Hzscr.cz. [cit. 29. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://www.hzscr.cz/clanek/prava-a-povinnosti-fyzickych-osob-pri-priprave-na-krizove-situace-a-jejich-reseni.aspx>>

¹¹⁶ § 5 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

¹¹⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Informace pro obce k projednávání přestupků postihujících porušení opatření v době nouzového stavu* [online]. Mvcr.cz, 24.3.2020. [citováno 27. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/informace-pro-obce-k-projednavani-prestupku-postihujících-porusení-opatření-prijatých-v-době-nouzového-stavu.aspx>>

¹¹⁸ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jirí. *VODEHNAL, Ondřej. Krizový zákon: komentář. ...s. 252 (§ 34)*

¹¹⁹ § 34 krizového zákona

¹²⁰ POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 1111/0, část č. 1/4*, [online]. Psp.cz, 7. 12. 2020. [cit. 17. 2. 2021]. Dostupné na: <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=1111&CT1=0>>

stávající výše pokut nebyly od doby účinnosti tohoto zákona, tedy od roku 2001, změněny a také to, že došlo k obecnému zvýšení sankcí za přestupková jednání i v jiných zákonech. Návrh této novely však Senát zamítl.¹²¹ Třetí skupinu tvoří samostatný přestupek porušení povinnosti zdržet se činností, které jsou krizovými opatřeními zakázány. V tomto případě je horní hranice pokuty nejvyšší, může se jednat až o 2 000 000 Kč.¹²²

Dále jsou v krizovém zákoně uvedeny přestupky, kterých se fyzické osoby dopustí při chování v rozporu s § 27 odst. 6, zahrnuje tedy v první řadě pracovníky, kteří jsou oprávněni se seznamovat se zvláštními skutečnostmi a jsou povinni zachovávat o těchto skutečnostech mlčenlivost.¹²³ Jedná se o zaměstnance orgánů krizového řízení, kteří musejí být zapsáni ve zvláštním seznamu pro zaměstnance, kteří se mohou seznamovat s materiály, které nesou označení zvláštní skutečnosti.¹²⁴ Přestupku se dopustí tím, že danou mlčenlivost poruší. Pracovníkovi bude za tento přestupek hrozit pokuta do výše 100 000 Kč. Dále se také povinnost mlčenlivosti vztahuje na osoby, které se se zvláštní skutečností seznámily při plnění úkolů krizového řízení. Těmto osobám může být pokuta vyměřena do 20 000 Kč.¹²⁵

Sankce jsou ve všech případech uvedeny v maximální výši, přičemž minimální sazba stanovena není. To vede k možnosti stanovit pachateli buď pokutu ve velmi nízké sazbě, nebo je zde dokonce i možná varianta, že od uložení sankce bude úplně upuštěno.¹²⁶

Co se týče právní úpravy přestupků v době krizového stavu, zásadní problém spatřuji v tom, že neexistuje možnost evidence těchto přestupků. Důsledkem toho často dochází k opakování těchto přestupků jednou a tou samou osobou, přičemž příslušné orgány při aplikaci správního uvážení nemohou předchozí přestupky vzít v úvahu a recidiva se tedy nemusí odrazit ve výši sankce, neboť se jedná pouze o možné kritérium jako přitěžující okolnost. Tento problém by mohla vyřešit projednávaná novela krizového zákona. Dle této novely by se přestupek zapisoval do evidence vedené Rejstříkem trestů a k opakovanému spáchání přestupku by došlo v případě, že od nabytí právní moci rozhodnutí o stejném přestupku, z kterého byla osoba uznána vinnou, do spáchání přestupku dalšího, neuplynulo 12 měsíců. Tato novela si klade za cíl i posílení součinnosti mezi orgány řešícími přestupková jednání zavedením oprávnění, aby příslušný subjekt byl informován o tom, jakým způsobem došlo k vyřízení věci správním orgánem. Nově také zakotvuje pravomoc příslušníka Policie ČR či strážníka obecní

¹²¹ SENÁT PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. 4. schůze, 3. hlasování, 07.01.2021 [online]. Senat.cz [cit. 17.2.2021]. Dostupné na: <<https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=19694&O=13>>

¹²² § 34 krizového zákona

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ VANÍČEK, Jiří. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 211 (§ 27)

¹²⁵ § 34 krizového zákona

¹²⁶ VODEHNAL, ONDŘEJ. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 253 (§ 34)

policie udělovat pokuty za přestupky páchané v souvislosti s porušením povinností dle krizového zákona příkazem na místě spáchání přestupku, což dle stávající právní úpravy možné není. Tato novela byla vládou schválena a návrh dále pokračuje do Poslanecké sněmovny.¹²⁷

¹²⁷ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů*, 5. 2. 2021 [online]. Apps.odok.cz [cit. 23. 2. 2021]. Dostupné na: <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBXXEAPQW>>

3 Pracovní povinnost a pracovní výpomoc

Stěžejní v rámci povinností fyzických osob v době vyhlášení krizového stavu je pracovní povinnost a pracovní výpomoc. Jde o instituty, které jsou si velmi podobné, jejich odlišnost můžeme ale spatřovat v délce jejich trvání. Zatímco pracovní povinnost předpokládá nějaké dlouhodobější plnění, u pracovní výpomoci jde pouze o jednorázové vykonávání mimořádných úkolů.¹²⁸

Pracovní povinnost je v krizovém zákoně definována jako: „*Povinnost fyzické osoby vykonávat po nezbytně nutnou dobu určenou práci, která je nutná pro řešení krizové situace a kterou je tato osoba povinna konat v místě určeném orgánem krizového řízení.*“¹²⁹ V případě potřeby je fyzická osoba povinna vykonávat pracovní povinnost i nad rámec pracovní doby stanovené pracovněprávními předpisy, jedná se tedy např. o práci v noci či ve dnech pracovního klidu. Důvodem pro nařízení této povinnosti je zabezpečení nejnutnějšího fungování státu v době trvání krizové situace, udržení chodu nezbytných odvětví hospodářství, stejně tak jako zabezpečení zvýšené materiální potřeby obyvatelstva nebo zabezpečení výživy.¹³⁰

Pracovní povinnost fyzických osob stanoví pracovním příkazem hejtman. Určí v něm obsah, rozsah a místo prací. Pracovní příkaz jako takový je individuálním správním aktem, ve kterém najdeme osobní údaje fyzické osoby, druh práce, den a místo nástupu pracovní povinnosti, předpokládanou délku plnění, poučení a označení orgánu, který pracovní příkaz vydal.¹³¹

Pracovní výpomoc je podle krizového zákona: „*Povinnost fyzických osob vykonávat jednorázové a mimořádné úkoly nezbytné pro řešení krizové situace, které jsou povinny konat v místě určeném orgánem krizového řízení.*“¹³² Mezi tyto úkoly se budou řadit zejména práce na udržování a budování ochranných a dopravních staveb, telekomunikačních tras, přepravních zařízení a také odstraňování následků, které byly způsobeny krizovou situací. Jedná se o práce, které jsou ve prospěch civilní ochrany, zdravotnických a humanitárních složek a vykonává se přímo ve prospěch územních samosprávných celků.¹³³

Pracovní výpomoc ukládá fyzické osobě hejtman nebo obec. Po vykonání uložené činnosti vydají fyzické osobě potvrzení, jehož obsahem jsou zejména osobní údaje fyzické

¹²⁸ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 61

¹²⁹ § 2 písm. d) krizového zákona

¹³⁰ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti a ochrany člověka...*, s. 60

¹³¹ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením...*, s. 337

¹³² § 2 písm. e) krizového zákona

¹³³ SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 61

osoby, den zahájení a ukončení činnosti, druh a místo práce, počet hodin, které daná osoba odpracovala, poučení o náhradě a na závěr také označení orgánu, který daný dokument vydal.¹³⁴

3.1 Osvobození od pracovní povinnosti a pracovní výpomoci

Pracovní povinnost a pracovní výpomoc se nevztahuje na všechny fyzické osoby, právní úprava vyčleňuje určité skupiny osob, které jsou od ní osvobozeny. Toto osvobození nastává ex lege, pokud tedy osoba splňuje stanovené podmínky, není možné po ní tuto povinnost vyžadovat či ji sankcionovat při jejím nesplnění. Pokud nastane situace, že je dané osobě pracovní povinnost či výpomoc nařízena, ale ona se domnívá, že splňuje podmínky pro osvobození, měla by tuto skutečnost bezodkladně oznámit příslušnému orgánu. V oznámení uvede důvody, o které opírá tento názor.¹³⁵

Obecně sice platí zásada, že zákony zavazují na území České republiky všechny fyzické osoby, které se zde zdržují nebo působí, přičemž nezáleží na tom, zda jde o občana ČR nebo jiného státu, krizový zákon však v § 32 upravuje z této zásady výjimku. Jedná se především o fyzické osoby, které požívají výsady a imunity podle mezinárodního práva, půjde zde typicky o osoby, které požívají diplomatická práva a imunity a v důsledku jejich postavení jim tedy nelze pracovní povinnost či výpomoc uložit. Ostatním cizincům je uložit lze za té podmínky, že mezinárodní smlouva schválená Parlamentem ČR a vyhlášená ve Sbírce zákonů nebo Sbírce mezinárodních smluv nestanoví opak.¹³⁶

Mezi vyčleněné skupiny dále patří nezletilé osoby, osoby od 62 let věku nebo zdravotně nezpůsobilé k výkonu požadovaných činností a plně invalidní osoby. Osoba zdravotně nezpůsobilá však nemusí mít o zdravotní nezpůsobilosti potvrzení, sleduje se zde pouze faktický stav. Pokud bude tento stav sporný, posoudí tuto právní otázku orgán krizového řízení, popřípadě soud, při řešení této otázky je pak vhodné, aby fyzická osoba měla jako důkaz například lékařskou zprávu, která jistě řešení sporu usnadní.¹³⁷ Další skupinou jsou poslanci a senátoři Parlamentu České republiky a členové vlády. V neposlední řadě osoby, které by tím vystavily vážnému ohrožení sebe nebo osoby blízké.¹³⁸ Tento bod je dle mého názoru diskutabilní, protože každý člověk bude jinak vnímat to, co vážné ohrožení je a co nikoliv. Dle komentáře ke krizovému zákonu nicméně každý případ bude orgán krizového řízení posuzovat individuálně, protože praxe může přinášet nejrůznější případy.¹³⁹

¹³⁴ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf. *Průvodce krizovým řízením...*, s. 337

¹³⁵ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jirí. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 239 (§ 32)

¹³⁶ SVOBODA, Ivo. VICAR, Radim. *Právo bezpečnosti...*, s. 62

¹³⁷ Tamtéž, s. 62

¹³⁸ ONDRUŠ, Radek. In HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením...*, s. 334

¹³⁹ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jirí. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 239 (§ 32)

Krizový zákon také uděluje osvobození ženám a osamělým mužům, kteří pečují o dítě do 15 let věku.¹⁴⁰ Tady bych se pozastavila nad tím, zda je vhodné, aby zákon uváděl pojem „osamělí muži“, když v dnešní době mohou být role v rodinách obrácené a o děti může pečovat muž, zatímco žena chodí do zaměstnání. Myslím si tedy, že toto označení není úplně šťastně zvoleno a mělo by být spíše uvedeno, že osvobození se týká jednoho z rodičů, který o dítě do 15 let pečuje.

Další v pořadí jsou uvedeny těhotné ženy a ženy do konce třetího měsíce po porodu, jestliže se dítě narodilo mrtvé, zemřelo anebo o něho žena nepečuje.¹⁴¹

Jako poslední jsou zde zmíněné osoby, kterým by v tom bránila důležitá okolnost v tom případě, že by její opominutí mohlo vést k ohrožení života, zdraví nebo majetku. V tomto případě se může jednat o jakoukoliv okolnost soukromého či pracovního charakteru, jejíž opomenutí by dané osobě zapříčinilo ohrožení některé z uvedených hodnot. Závažnost této okolnosti posoudí orgán krizového řízení, který pracovní povinnost nebo výpomoc nařídil.¹⁴²

Pokud jde o ženy, nelze jim uložit pracovní povinnost, která je v rozporu se zvláštním právním předpisem.¹⁴³ Jedná se o vyhlášku Ministerstva zdravotnictví č. 180/2015 Sb. V této vyhlášce byly zakázány některé práce pro těhotné zaměstnankyně, zaměstnankyně, které kojí, a zaměstnankyně-matky do konce devátého měsíce po porodu. Pokud tedy orgán krizového řízení ukládá pracovní povinnost nebo výpomoc, nesmí být s touto vyhláškou v rozporu.¹⁴⁴

Osoby, které byly od pracovní povinnosti osvobozeny, mohou v případě zájmu poskytnout dobrovolnou pomoc.¹⁴⁵ Dobrovolnost spočívá v tom, že danou činnost vykonají se svým souhlasem. V právní úpravě není stanovena forma takového souhlasu, je ale vhodné, aby souhlas byl dán písemně pro případ možných nesrovnalostí, a především jistoty orgánu krizového řízení. V případě, že osoba svůj souhlas odvolá, je povinna o svém rozhodnutí informovat příslušný orgán a pokud to vyžaduje zákonem chráněný zájem, musí dokončit rozdělanou činnost.¹⁴⁶

¹⁴⁰ § 32 odst. 2 krizového zákona

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 239 (§ 32)

¹⁴³ § 32 odst. 3 krizového zákona

¹⁴⁴ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*s. 240 (§ 32)

¹⁴⁵ HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY. *Práva a povinnosti fyzických osob při přípravě na krizové situace a jejich řešení* [online]. Hzscr.cz. [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://www.hzscr.cz/clanek/prava-a-povinnosti-fyzickych-osob-pri-priprave-na-krizove-situace-a-jejich-reseni.aspx>>

¹⁴⁶ VODEHNAL, Ondřej. In VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář...*, s. 240 (§ 32)

3.2 Pracovní povinnost studentů

Studenti nepochybně patří do skupiny fyzických osob, jíž se pracovní povinnost dotýká, proto si myslím, že je vhodné se na ně blíže zaměřit. Jako příklad bych ráda použila nouzový stav v roce 2020, kdy byla tato povinnost pro studenty aktuální. Vláda využila institutu pracovní povinnosti a Usnesením vlády ze dne 12. října 2020 uložila povinnost těmto studentům:

- a) *čtvrtého a pátého ročníku prezenční formy studijního programu všeobecné lékařství na lékařských fakultách veřejných vysokých škol,*
- b) *pátého ročníku prezenční formy studijního programu zubní lékařství na veřejné vysoké škole,*
- c) *pátého ročníku prezenční formy studijního programu farmacie na veřejné vysoké škole,*
- d) *posledních ročníků denní nebo prezenční formy bakalářských a pětiletých magisterských studijních programů na vysoké škole nebo oborů vzdělání na vyšší odborné škole nebo střední zdravotnické škole připravujícím se na nelékařské zdravotnické povolání podle zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních, a bakalářského nelékařského programu jednooborové psychologie,*
- e) *všech ročníků prezenční formy zdravotnických magisterských studijních programů navazujících na zdravotnický bakalářský program a magisterského programu jednooborové psychologie navazujícího na bakalářský program.*¹⁴⁷

Je nutné podotknout, že tímto datem ke vzniku pracovní povinnosti jednotlivých studentů nedošlo, pro samotný vznik je totiž podstatné doručení pracovního příkazu. Okamžikem doručení je tedy pracovním příkazem student vázán a je povinen danou povinnost splnit. V tomto příkazu je stanoven rozsah, obsah a místo prací. Po ukončení pracovní povinnosti student obdrží potvrzení, které obsahuje poučení o peněžní náhradě. Problém mohl nastat u studentů, kteří mají pracovní dohodu či již na nějakém místě pomáhají dobrovolně, protože pracovní povinnost má před těmito instituty přednost.¹⁴⁸ Studenti tedy nemají jinou možnost, než předchozí činnost ukončit a splnit pracovní povinnost.

Aby se usnadnila realizace usnesení vlády, bylo školám doporučeno, aby zaslaly seznamy studentů, na které se pracovní povinnost vztahovala. V seznamu školy uvedly u každého studenta jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození, profesi, na níž se

¹⁴⁷ Usnesení vlády České republiky ze dne 12. října 2020 č. 1023

¹⁴⁸ MASARYKOVA UNIVERZITA LÉKAŘSKÁ FAKULTA. *Pracovní povinnost studentů během druhé vlny COVID-19* [online]. Med.muni.cz, 23.10.2020 [cit. 3. 2. 2021]. Dostupné na: <<https://www.med.muni.cz/aktuality/pracovni-povinnost-studentu-behem-druhe-vlny-covid-19>>

připravuje, bydliště a také další kontaktní údaje. Doporučení se týkalo také orgánů ochrany veřejného zdraví, poskytovatelů zdravotnické záchranné služby a poskytovatelů zdravotních služeb, kteří měli hejtmanovi kraje či primátorovi hlavního města Prahy zaslat požadavek na stanovení pracovní povinnosti výše uvedeným studentům, a to s vymezením počtu požadovaných osob, dále bylo nutné v tomto požadavku uvést druh, obsah, rozsah a místo práce a určit den nástupu a předpokládanou délku výkonu činnosti. Na základě těchto požadavků potom hejtmani či primátor hlavního města Prahy vydali pracovní příkazy studentům uvedeným na seznamech. Pokud nastala situace, že došlo k nedostatku studentů pro výkon daných profesí v určitém kraji, mohl hejtman požádat hejtmana sousedního kraje, aby vydal pracovní příkaz pro studenty, které ve svém kraji v okamžiku obdržení požadavku nepotřebuje.¹⁴⁹

Ke zrušení pracovní povinnosti došlo postupně. Vláda nejprve zrušila pracovní povinnost pouze pro studenty Všeobecného lékařství, účinnosti toto usnesení nabylo 10. prosince 2020.¹⁵⁰ Ke zrušení pracovní povinnosti pro studenty nelékařských oborů došlo o pár dní později, konkrétně 16. prosince 2020.¹⁵¹ Osobně si nemyslím, že bylo vhodné, že pracovní povinnost byla ukončena ve dvou různých termínech. Stejný názor zastával i rektor Masarykovy univerzity, který se domníval, že koncepčně z pracovní povinnosti nelze vyvázat pouze část studentů. Dle něho nesmí jít ani v době nouzového stavu vzdělání stranou a situace, kdy studenti denně pracují a zároveň mají plnit svoje studijní povinnosti není z dlouhodobého hlediska udržitelná. Studenti také nemohou nahrazovat pracovní síly, které ve zdravotnictví chybí dlouhodobě.¹⁵² Domnívám se, že tato situace může sloužit jako poučení do budoucna, kdy bude možné případný krizový stav a opatření s ním spojená zvládat zase o něco lépe.

Pracovní povinnost pro studenty byla znovu využita v roce 2021, kdy ji vláda s účinností od 8. března 2021 uložila následujícím studentům, kteří dovršili 18 let:

- a) *čtvrtého a pátého ročníku prezenční formy studijního programu všeobecné lékařství na lékařských fakultách veřejných vysokých škol,*
- b) *všech ročníků, s výjimkou posledního, denní a prezenční formy bakalářských a pětiletých magisterských studijních programů na vysoké škole nebo oborů vzdělání*

¹⁴⁹ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Základní informace k pracovní povinnosti žáků a studentů k zajištění poskytování zdravotních služeb a činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví po dobu trvání nouzového stavu* [online]. Upol.cz, 14.10.2020 [cit. 6. 2. 2021]. Dostupné na: <https://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/Informace_k_pracovni_povinnosti_studentu_-_medici_ver2-f.pdf>

¹⁵⁰ Usnesení vlády ČR ze dne 7. prosince 2020 č. 1292

¹⁵¹ Usnesení vlády ČR ze dne 14. prosince 2020 č. 1336

¹⁵² iDnes.cz, ČTK. *Jak se diskriminují studenti. Nelékařským oborům pracovní povinnost zůstala* [online]. iDnes.cz, 11.12.2020 [cit. 7. 2. 2021]. Dostupné na: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pracovni-povinnost-masarykova-univerzita-martin-bares-student.A201211_085016_domaci_knn>

na vyšší odborné škole, třetích a čtvrtých ročníků denní formy vzdělávání na střední zdravotnické škole připravujícím se na nelékařské zdravotnické povolání podle zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů, a bakalářského nebo pětiletého magisterského programu jednooborové psychologie,

c) *všech ročníků, s výjimkou posledního, prezenční formy zdravotnických magisterských studijních programů navazujících na zdravotnický bakalářský program a magisterského programu jednooborové psychologie navazujícího na bakalářský program.*¹⁵³

Důvodem uložení povinnosti bylo zajištění poskytování služeb poskytovateli zdravotních služeb akutní lůžkové péče po dobu vyhlášení nouzového stavu.¹⁵⁴

Jak si můžeme všimnout, výčet studentů, kterým byla pracovní povinnost uložena v říjnu 2020 a těch, kterým byla pracovní povinnost uložena v březnu 2021, je rozdílný. Hlavní změna se týká posledních ročníků, na které se pracovní povinnost nevztahuje. Další změna zahrnuje studenty nelékařských zdravotnických povolání dle zákona o nelékařských zdravotnických povoláních. Zatímco v roce 2020 pracovní povinnost byla uložena jen studentům posledních ročníků nelékařských zdravotnických oborů, v roce 2021 zahrnovala všechny ročníky s výjimkou posledního. Dle mého názoru jsou tyto změny pochopitelné, pracovní povinnost není slučitelná se závěrečnými zkouškami a zpracováním závěrečné práce. Na stranu druhou se ale domnívám, že by pracovní povinnost i pro studenty ostatních ročníků měla být chápána jen jako opravdu poslední možnost. Přece jen by hlavní prioritou studentů měl být řádný průběh studia a jeho dokončení.

Co se týče studentů všeobecného lékařství, s nařízením pracovní povinnosti děkani lékařských fakult dlouhodobě nesouhlasí. Upozorňují na to, že pracovní povinnost představuje pro studenty závažné ohrožení kvality přípravy na lékařské povolání, což může mít negativní dopad na celou společnost.¹⁵⁵

Jako další rozdíl, který považuji za vítaný, bych zmínila změnu ohledně dobrovolnické činnosti. Dle Usnesení vlády České republiky ze dne 5. března 2021 pracovní příkaz nebude vydán, nebo v případě již vydaného příkazu bude pracovní příkaz zrušen, pokud student

¹⁵³ Usnesení vlády ČR ze dne 5. března 2021

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Stanovisko Asociace děkanů lékařských fakult ze dne 4. 3. 2021

prokáže, že koná práci pro poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje akutní lůžkovou péči pacientům s onemocněním COVID-19.¹⁵⁶ Tímto bodem se vyřešil problém, který ohledně dobrovolnické činnosti nastával při nařízení pracovní povinnosti v roce 2020, kdy pracovní příkaz měl před dobrovolnickou činností přednost.

Úskalím vyhlášení pracovní povinnosti bylo především to, že kraje jednaly nejednotně. Každý kraj aplikoval své postupy, docházelo k problémům v komunikaci mezi studenty, kraji a nemocnicemi.¹⁵⁷

Jako další problém se ukázalo vyplácení náhrad za vykonání pracovní povinnosti. Během podzimního zapojení studentů všeobecného lékařství bylo po studentech požadováno vyplácení daní, měli zaplatit daň z příjmu a odvody na zdravotním a sociálním pojištění, podle původních informací však k těmto odvodům docházet nemělo. Odvody by se ale dle právního rozboru Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru, který vznikl ve spolupráci s resorty financí, zdravotnictví a práce a sociálních věcí, hradit měly. Důsledkem toho některé nemocnice studentům tyto odvody z náhrad za pracovní povinnost strhly rovnou, jiné je chtěly vymáhat zpětně. Situace se nakonec vyřešila ve prospěch studentů a stát od vybírání daní ustoupil.¹⁵⁸ Na základě mezirezortní dohody vydala jednotlivá ministerstva (Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo práce a sociálních věcí) vyjádření v informaci pro hejtmany *Postup krajů při stanovení rozsahu náhrady za výkon pracovní povinnosti*, na jehož podkladě jednotliví zaměstnavatelé neprovedou dané odvody.¹⁵⁹

3.2.1 Pracovní povinnost studentů Univerzity Palackého v Olomouci

Z řad studentů UP se pracovní povinnost týkala studentů Lékařské fakulty (obor Všeobecné lékařství, Zubní lékařství),¹⁶⁰ Filozofické fakulty (obor Psychologie),¹⁶¹ Pedagogické fakulty (obor Speciální pedagogika včetně všech specializací, Sociální

¹⁵⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 5. března 2021

¹⁵⁷ SEDLÁČKOVÁ, Helena. *Co přinesla pracovní povinnost studentů LF? Kromě pomoci také nejasná pravidla, právní nejistota a nedůstojné jednání.* [online]. Zdravotnickýdeník.cz, 22. 12. 2020 [cit. 21. 3. 2021]. Dostupné na. <<https://www.zdravotnickýdeník.cz/2020/12/co-prinesla-pracovni-povinnost-studentu-lf-krome-pomoci-take-nejasna-pravidla-pravni-nejistota-a-nedustojne-jednani/>>

¹⁵⁸ SEZNAM ZPRÁVY. *Stát znovu povolá studenty. I středoškoláky. Jak s nimi naložil minulý rok?* [online]. Seznamzpravy.cz, 4. 3. 2021 [cit. 18. 3. 2021]. Dostupné na. <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/stat-znovu-povola-studenty-i-stredoskolaky-jak-s-nimi-nalozil-minuly-rok-145658>>

¹⁵⁹ HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČR. *Postup krajů při stanovení rozsahu náhrady za výkon pracovní povinnosti.* [online]. Kr-ustecky.cz, 10. 12. 2020 [cit. 23. 3. 2021]. Dostupné na. <https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1751213>

¹⁶⁰ LÉKAŘSKÁ FAKULTA. *Sdělení děkana k výuce.* [online]. Lf.upol.cz, 14. 10. 2020 [cit. 18. 3. 2021]. Dostupné na: <<https://www.lf.upol.cz/covid-19/#c49241>>

¹⁶¹ FILOZOFICKÁ FAKULTA. *Opatření vedení FF UP v souvislosti s mimořádnou situací kolem epidemie COVID-19* [online]. Ff.upol.cz, 5. 3. 2021 [cit. 18. 3. 2021]. Dostupné na. <<https://www.ff.upol.cz/covid-19/>>

pedagogika, Speciální pedagogika – učitelství pro mateřské školy, Vychovatelství a speciální pedagogika, Logopedie a Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika),¹⁶² Přírodovědecké fakulty (obor Experimentální biologie)¹⁶³ a všech oborů Fakulty zdravotnických věd.¹⁶⁴

Pracovní povinnost byla realizována u poskytovatelů zdravotnických zařízení – v nemocnicích, domovech pro seniory či v agenturách domácí péče. Značný počet studentů také projevil zájem o dobrovolnou pomoc, která byla v mnoha případech uznána i jako součást povinné praxe.¹⁶⁵ Co se týče studentů Pedagogické fakulty, pracovní povinnost pro ně znamenala pomoc při zajištění poskytování sociálních služeb a také zajištění poskytování péče v zařízeních pro děti, které v době nouzového stavu vyžadují okamžitou pomoc.¹⁶⁶ Za zmínku jistě stojí dobrovolnická činnost studentek Pedagogické fakulty, které pro děti pracovníků záchranných složek zorganizovaly „náhradní školu“, která fungovala jak na podzim 2020, tak v roce 2021. Studentky pro tyto děti připravují celodenní program, který samozřejmě zahrnuje pomoc s online výukou a také mnoho dalších aktivit. „Náhradní škola“ je prospěšná nejen pro děti, ale také pro studentky, které díky ní získají nové zkušenosti a budou je moci využít ve svém budoucím profesním životě.¹⁶⁷ Pedagogická fakulta také ocenila dobrovolnickou činnost svých studentů a umožnila jim za dobrovolnictví získat kreditové ohodnocení v podobě nově vytvořených praxí.¹⁶⁸

¹⁶² PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Oznámení děkanky – pracovní povinnost studentů*. [online]. Pdf.upol.cz, 13.10.2020 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na: <<https://www.pdf.upol.cz/nc/zprava/clanek/oznameni-dekanky-pracovni-povinnost-studentu/>>

¹⁶³ STRNAD, Miroslav. *Informace o pracovní povinnosti studentů experimentální biologie v souvislosti s COVID-19* [online]. Rustreg.upol.cz [cit. 18.3.2021]. Dostupné na: <<http://www.rustreg.upol.cz/informace-o-pracovni-povinnosti-studentu-experimentalni-biologie-v-souvislosti-s-covid-19/>>

¹⁶⁴ FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH VĚD. *Sdělení děkana Fakulty zdravotnických věd Univerzity Palackého v Olomouci č.3/2021* [online]. Fzv.upol.cz,7.3.2021 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na: <https://www.fzv.upol.cz/fileadmin/userdata/FZV/Dokumenty/2021/Sdeleni_dekana_c.3_2021.pdf>

¹⁶⁵ FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH VĚD. *Informace pro studenty*. [online]. Fzv.upol.cz, 22.10.2020 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na:

<https://www.fzv.upol.cz/fileadmin/userdata/FZV/Dokumenty/2020/Informace_pro_studenty.pdf>

¹⁶⁶ PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Oznámení děkanky – pracovní povinnost studentů*. [online]. Pdf.upol.cz, 13.10.2020 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na: <<https://www.pdf.upol.cz/nc/zprava/clanek/oznameni-dekanky-pracovni-povinnost-studentu/>>

¹⁶⁷ VIŠŇA, Martin. *Dobrovolnice z „náhradní školy“: Děti nás rozesmávají svými moudry* [online]. Pdf.upol.cz, 1.3.2020 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na: <<https://www.pdf.upol.cz/nc/zprava/clanek/dobrovolnice-z-nahradni-skoly-deti-nas-rozesmavaji-svymi-moudry/>>

¹⁶⁸ PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Nabídka konání Dobrovolnické praxe – kreditové ohodnocení*. [online]. Pdf.upol.cz, 23.2.2021 [cit. 21.3.2021]. Dostupné na: <<https://www.pdf.upol.cz/nc/zprava/clanek/nabidka-konani-dobrovolnicke-praxe-kreditove-ohodnoceni/>>

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala právům a povinnostem fyzických osob v době vyhlášení krizového stavu. Hlavním účelem práce bylo poskytnout přehled o tom, jaká práva a povinnosti fyzické osoby mají, nastínit možnosti náhrad za případná omezení či škody a také jsem se věnovala přestupkům na tomto úseku. Z povinností jsem si vybrala pracovní povinnost a pracovní výpomoc, konkrétně především pracovní povinnost studentů, které jsem se blíže věnovala v samostatné kapitole.

V první kapitole jsem se zabývala krizovým stavem, definovala jsem základní pojmy a představila jsem tři typy nevojenských krizových stavů: stav nebezpečí, nouzový stav a stav ohrožení státu.

Ve druhé kapitole jsem se přesunula k samotnému tématu této práce, tedy právům a povinnostem fyzických osob v době vyhlášení krizového stavu. Výčet povinností značně převyšuje práva, neboť jediným zákonně vymezeným právem je právo na informace. Na druhou stranu ale musí v rámci povinností osoby strpět omezení svých ústavně zaručených práv, kterými jsou právo na nedotknutelnost osob a obydlí, vlastnické a užívací právo k majetku, svoboda pohybu a pobytu, právo pokojně se shromažďovat, právo provozovat podnikatelskou činnost a právo na stávku. Dále jsem v této kapitole rozebrala, jaké jsou typy náhrad za omezení či povinnosti a jaké sankce hrozí v případě jejich nesplnění. Cílem kapitoly bylo kromě tohoto přehledu také analyzovat právní úpravu a přiblížit návrhy připravovaných novel krizového zákona a odpovědět si na výzkumnou otázku, která byla vyjádřena v úvodu práce. Tato otázka zní: Jaké jsou problémy současné právní úpravy? Dospěla jsem k závěru, že některá ustanovení nejsou zatím zpracována tak, aby při realizaci nedocházelo k nejasnostem, proto se domnívám, že je třeba jistých úprav. Problematickou částí se jeví právo na informace, které dle původního návrhu připravované novely krizového zákona není dostatečně upraveno, což se v připomínkovém řízení ukázalo jako nepravdivá informace, neboť tento problém je vyřešen novelizovaným ustanovením zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Problémem je však evidence přestupků, kterou zatím zákon neumožňuje, proto je možné brát opětovné páčání přestupku při stanovení sankce pouze jako přitěžující okolnost. Jako další problém se ukázalo ustanovení o náhradě škody, které je nutné uvést do takové podoby, aby nevznikaly nejasnosti při jeho výkladu. Právní úprava má tedy dva hlavní problémy, které jsou předmětem diskuzí – evidenci přestupků a ustanovení o náhradě škody. Obecně jsem ale toho názoru, že až na pár výjimek, které z větší části budou pravděpodobně novelami upraveny, je právní úprava práv a povinností fyzických osob v době

krizového stavu zpracována poměrně dobře. Problém nastane spíše při nesprávném výkladu jednotlivých ustanovení, což je úskalí aplikační praxe.

Třetí a také poslední kapitola byla zaměřena na pracovní povinnost a pracovní výpomoc. Zabývala jsem se jak definováním těchto institutů, tak možnostmi osvobození. Pro bližší představu o fungování pracovní povinnosti v praxi jsem zvolila pracovní povinnost studentů v době nouzového stavu v letech 2020 a 2021 a nastínila jsem rozdíly mezi nimi. Překvapující skutečností bylo, že ke zrušení této povinnosti na podzim roku 2020 nedošlo hromadně, což nepovažuji za příliš vhodné s ohledem na zásadu legitimního očekávání a předvídatelnosti veřejné správy. Také se domnívám, že tato skutečnost byla v rozporu se zásadou rovnosti. Souhlasím i s názory odborníků, že studenti by se měli především věnovat studiu a jejich hlavním cílem by měl být jeho zdárný průběh a dokončení. Na konci kapitoly jsem se také zaměřila na studenty Univerzity Palackého v Olomouci a realizaci jejich pracovní povinnosti v roce 2020.

Sumarizací a deskripcí jednotlivých práv a povinností fyzických osob v době vyhlášení krizového stavu, možností náhrad, správního trestání, analýzou právní úpravy této problematiky, poukázáním na hlavní problémy současné právní úpravy a užším pohledem na pracovní povinnost studentů má práce splnila vytyčený cíl.

Seznam použité literatury

Monografie:

HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*. Praha: Linde, 2004. 408 s.

REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Krizové řízení ve veřejné správě a ochrana obyvatelstva: Průběžné vzdělávání úředníků ÚSC*. Brno: Masarykova univerzita, 2006 63 s.

SVOBODA, Ivo. VIČAR, Radim. *Právo bezpečnosti a ochrany člověka*. Brno: Masarykova Univerzita, 2012. 106 s.

VANÍČEK, Jiří. VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. 364 s.

VILÁŠEK, Josef. FUS, Jan. *Krizové řízení v ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2012. 266 s.

Právní předpisy:

Rozhodnutí vlády České republiky ze dne 2. června 2013

Stanovisko Asociace děkanů lékařských fakult ze dne 4. 3. 2021

Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 11. února 2021 č. 1517

Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 26. února 2021 č. 1539

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení vlády České republiky ze dne 12. března 2020 č. 194

Usnesení vlády ČR ze dne 14. března 2020 č. 211

Usnesení vlády České republiky ze dne 1. dubna 2020 č. 364

Usnesení vlády České republiky ze dne 9. dubna 2020 č. 396

Usnesení vlády České republiky ze dne 24. dubna 2020 č. 457

Usnesení vlády České republiky ze dne 30. září 2020 č. 957

Usnesení vlády České republiky ze dne 30. dubna 2020 č. 485

Usnesení vlády České republiky ze dne 27. října 2020 č. 1104

Usnesení vlády České republiky ze dne 30. října 2020 č. 1108

Usnesení vlády České republiky ze dne 30. října 2020 č. 1113

Usnesení vlády České republiky ze dne 16. listopadu 2020 č. 1182

Usnesení vlády České republiky ze dne 20. listopadu 2020 č. 1195

Usnesení vlády České republiky ze dne 7. prosince 2020 č. 1285

Usnesení vlády České republiky ze dne 7. prosince 2020 č. 1292

Usnesení vlády České republiky ze dne 10. prosince 2020 č. 1294

Usnesení vlády České republiky ze dne 14. prosince 2020 č. 1336

Usnesení vlády České republiky ze dne 17. prosince 2020 č. 1339

Usnesení vlády České republiky ze dne 23. prosince 2020 č. 1373

Usnesení vlády České republiky ze dne 18. ledna 2021 č. 44

Usnesení vlády České republiky ze dne 22. ledna 2021 č. 55

Usnesení vlády České republiky ze dne 28. ledna 2021 č. 79

Usnesení vlády České republiky ze dne 8. února 2021 č. 109

Usnesení vlády České republiky ze dne 14. února 2021 č. 125

Usnesení vlády České republiky ze dne 24. února 2021 č. 190

Usnesení vlády České republiky ze dne 26. února 2021 č. 196

Usnesení vlády České republiky ze dne 26. února 2021 č. 216

Usnesení vlády České republiky ze dne 5. března 2021

Usnesení vlády České republiky ze dne 22. března 2021 č. 301

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv (zákon o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 309/1999, o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. února, sp. zn. 17 A 126/2020-84

Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 28 Cdo 3798/2007

Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. května 2020, sp. zn. Pl. ÚS 10/20-2

Odborné časopisy:

KUKLOVÁ Tereza. *Ministerstvo vnitra navrhuje změny ústavního zákona o bezpečnosti ČR: COVID-19 nám ukázal mezery*. Bulletin lidských práv č. 10/2020, rubrika Česká republika a lidská práva

Internetové zdroje:

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *ČAK k novele úst. zákona o bezpečnosti a zákona o krizovém řízení* [online]. Advokatnidenik.cz, 24.11.2020 [cit. 17. 2. 2021]. Dostupné na: <https://advokatnidenik.cz/2020/11/24/cak-k-navrhu-novely-ustavniho-zakona-o-bezpecnosti-cr-a-zakona-o-krizovem-rizeni/> >

ČTK. *Novela zákona umožňuje nepodat informace o krizových řešeních*, 19.10.2020 [online]. Ceskenoviny.cz [cit. 26.2.2021]. Dostupné na: <<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/novela-zakona-umoznuje-nepodat-informace-o-krizovych-resenich/1947813>>

ELIÁŠEK, Martin. *Prodloužení nouzového stavu je neústavní*. [online]. Pravniprostor.cz, 24.2.2021. [cit. 19.3.2021]. Dostupné na: <<https://www.prawniprostor.cz/judikatura/ustavni-pravo/prodlouzeni-nouzoveho-stavu-je-neustavni>>

FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH VĚD. *Informace pro studenty*. [online]. Fzv.upol.cz, 22.10.2020 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na: <https://www.fzv.upol.cz/fileadmin/userdata/FZV/Dokumenty/2020/Informace_pro_studenty.pdf>

FILOZOFICKÁ FAKULTA. *Opatření vedení FF UP v souvislosti s mimořádnou situací kolem epidemie COVID-19* [online]. Ff.upol.cz, 5.3.2021 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na: <<https://www.ff.upol.cz/covid-19/>>

FOJTŮ, Dominik. *Krizová opatření a náhrada škody – opatrný výklad* [online]. Pravniprostor.cz, 18.3.2020. [cit. 31. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://www.prawniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/krizova-opatreni-a-nahrada-skody-opatrnny-vyklad>>

HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY. *Práva a povinnosti fyzických osob při přípravě na krizové situace a jejich řešení* [online]. Hzscr.cz. [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://www.hzscr.cz/clanek/prava-a-povinnosti-fyzicky-ch-osob-pri-priprave-na-krizove-situace-a-jejich-reseni.aspx>>

HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY. *Postup krajů při stanovení rozsahu náhrady za výkon pracovní povinnosti*. [online]. Kr-ustecky.cz, 10.12.2020 [cit. 23.3.2021]. Dostupné na: <https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1751213>

iDnes.cz, ČTK. *Jak se diskriminují studenti. Nelékařským oborům pracovní povinnost zůstala* [online]. IDnes.cz, 11.12.2020 [cit. 7. 2. 2021]. Dostupné na:

<https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pracovni-povinnost-masarykova-univerzita-martin-bares-student.A201211_085016_domaci_knn>

KORBEL, František. KADLEC, Petr. HLAVIČKA, Josef. *Nouzový stav a jeho právní režim* [online]. Advokatnidenik.cz, 26.3.2020 [cit. 16.3. 2021]. Dostupné na:

<<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/nouzovy-stav-a-jeho-pravni-rezim>>

MASARYKOVA UNIVERZITA LÉKAŘSKÁ FAKULTA. *Pracovní povinnost studentů během druhé vlny COVID-19* [online]. Med.muni.cz, 23.10.2020 [cit. 3. 2. 2021]. Dostupné na: <<https://www.med.muni.cz/aktuality/pracovni-povinnost-studentu-behem-druhe-vlny-covid-19>>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Informace pro obce k projednávání přestupků postihujících porušení opatření v době nouzového stavu* [online]. Mvcr.cz, 24.3.2020. [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/informace-pro-obce-k-projednavani-prestupku-postihujicich-poruseni-opatreni-prijatych-v-dobe-nouzoveho-stavu.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nouzový stav*. [online]. mvcr.cz, 12.3.2020, [cit. 19.3.2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/zpravodajstvi-nouzovy-stav.aspx>>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Základní informace k pracovní povinnosti žáků a studentů k zajištění poskytování zdravotních služeb a činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví po dobu trvání nouzového stavu* [online]. Upol.cz, 14.10.2020 [cit. 6. 2. 2021]. Dostupné na: <https://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/Informace_k_pracovni_povinnosti_studentu_-_medici_ver2-f.pdf>

MÍŠA, Lukáš. *Koronavirus a krizový zákon v otázkách a odpovědích* [online].

Advokatnidenikcz, 18.3.2020. [cit. 27. 1. 2021]. Dostupné na:

<<https://advokatnidenik.cz/2020/03/18/koronavirus-a-krizovy-zakon-v-otazkach-a-odpovedich/>>

PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Oznámení děkanky – pracovní povinnost studentů*. [online]. Pdf.upol.cz, 13.10.2020 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na: <https://www.pdf.upol.cz/nc/zprava/clanek/oznameni-dekanky-pracovni-povinnost-studentu/>

PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Nabídka konání Dobrovolnické praxe – kreditové ohodnocení*. [online]. Pdf.upol.cz, 23.2.2021 [cit. 21.3.2021]. Dostupné na: <https://www.pdf.upol.cz/nc/zprava/clanek/nabidka-konani-dobrovolnicke-praxe-kreditove-ohodnoceni/>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 1111/0, část č. 1/4*, [online]. Psp.cz, 7. 12. 2020. [cit. 17. 2. 2021]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=1111&CT1=0>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 1162/0, část 1/4*. [online]. Psp.cz, 17.2.2021. [cit. 20. 3. 2021]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=1162&CT1=0>

SEDLÁČKOVÁ, Helena. *Co přinesla pracovní povinnost studentů LF? Kromě pomoci také nejasná pravidla, právní nejistota a nedůstojné jednání*. [online]. Zdravotnickýdeník.cz, 22.12.2020 [cit. 21.3.2021]. Dostupné na: <https://www.zdravotnickýdeník.cz/2020/12/co-přinesla-pracovni-povinnost-studentu-lf-krome-pomoci-take-nejasna-pravidla-pravni-nejistota-a-nedustojne-jednani/>

SENÁT PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. 4. schůze, 3. hlasování, 07.01.2021 [online]. Senat.cz [cit. 17.2.2021]. Dostupné na: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=19694&O=13>

SEZNAM ZPRÁVY. *Stát znovu povolá studenty. I středoškoláky. Jak s nimi naložil minulý rok?* [online]. Seznamzpravy.cz, 4.3.2021 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/stat-znovu-povola-studenty-i-stredoskolaky-jak-s-nimi-nalozil-minuly-rok-145658>

STRNAD, Miroslav. *Informace o pracovní povinnosti studentů experimentální biologie v souvislosti s COVID-19* [online]. Rustreg.upol.cz [cit. 18.3.2021]. Dostupné na:

<<http://www.rustreg.upol.cz/informace-o-pracovni-povinnosti-studentu-experimentalni-biologie-v-souvislosti-s-covid-19/>>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů*, 5.2.2021 [online]. Apps.odok.cz [cit. 23.2.2021]. Dostupné na:

<<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBXXEAPQW>>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*, 21.9.2020 [online]. Apps.odok.cz [cit. 26.2.2021]. Dostupné na:

<<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBTNL58TR>>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Verze pro jednání vlády nebo LRV*, 26.1.2020 [online]. Apps.odok.cz [cit. 21.3.2021]. Dostupné na: <<https://apps.odok.cz/veklep-history-version?pid=KORNBXMBR2VL>>

VIČAR, Radim. *Několik poznámek k postavení obyvatelstva za krizových situací v České republice – právní náhled* [online]. The science for population protection, 1/2011. [cit. 13. 1. 2021]. Dostupné na:

<http://www.population-protection.eu/attachments/038_vol3n1_vicar.pdf>

VIŠŇA, Martin. *Dobrovolnice z „náhradní školy“: Děti nás rozesmávají svými moudry* [online]. Pdf.upol.cz, 1.3.2020 [cit. 18.3.2021]. Dostupné na:

<<https://www.pdf.upol.cz/nc/zprava/clanek/dobrovolnice-z-nahradni-skoly-deti-nas-rozesmavaji-svymi-moudry/>>

Abstrakt

Tato práce pojednává o právech a povinnostech fyzických osob v době vyhlášení krizového stavu. První část popisuje krizové stavy a vymezuje základní pojmy, které s touto problematikou souvisí. V další kapitole jsou rozebrána jednotlivá práva a povinnosti, možnosti správního trestání za porušení povinností a možnosti náhrad. Jsou zde také nastíněny navrhované novely krizového zákona. Poslední kapitola je věnována pracovní povinnosti a pracovní výpomoci, možnostem osvobození od této povinnosti a blíže se zaměřuje na pracovní povinnost studentů. Cílem práce je popsat jednotlivá práva a povinnosti v době vyhlášení krizového stavu, možnosti náhrad, správního trestání, analýza právní úpravy této problematiky a také poukázat na hlavní problémy současné právní úpravy.

Abstract

This thesis deals with rights and obligations of citizens at the time of emergency. The first chapter includes states of crisis and specifies basic terminology of these matters. The next chapter describes rights and obligations of citizens, possibilities of administrative punishment alleging a breach of the obligation as well as possibilities of financial compensation. This chapter also deals with new legal regulations. The last chapter is devoted to the work obligation and temporary help, possibilities of liberation of these obligations and the last part focuses on the work obligation of students. The main aim of this thesis is to describe the rights and obligations of citizens at the time of emergency, possibilities of financial compensation, administrative punishment, to analyze legal regulations of these matters and to point out the main problems of current legal regulation.

Klíčová slova

práva a povinnosti fyzických osob, krizový stav, nouzový stav, pracovní povinnost, právní úprava krizových stavů, novely krizového zákona

Key words

rights and obligations of individuals, state of crisis, state of emergency, work obligation, legal regulations of states of crisis, amendment acts of states of crisis